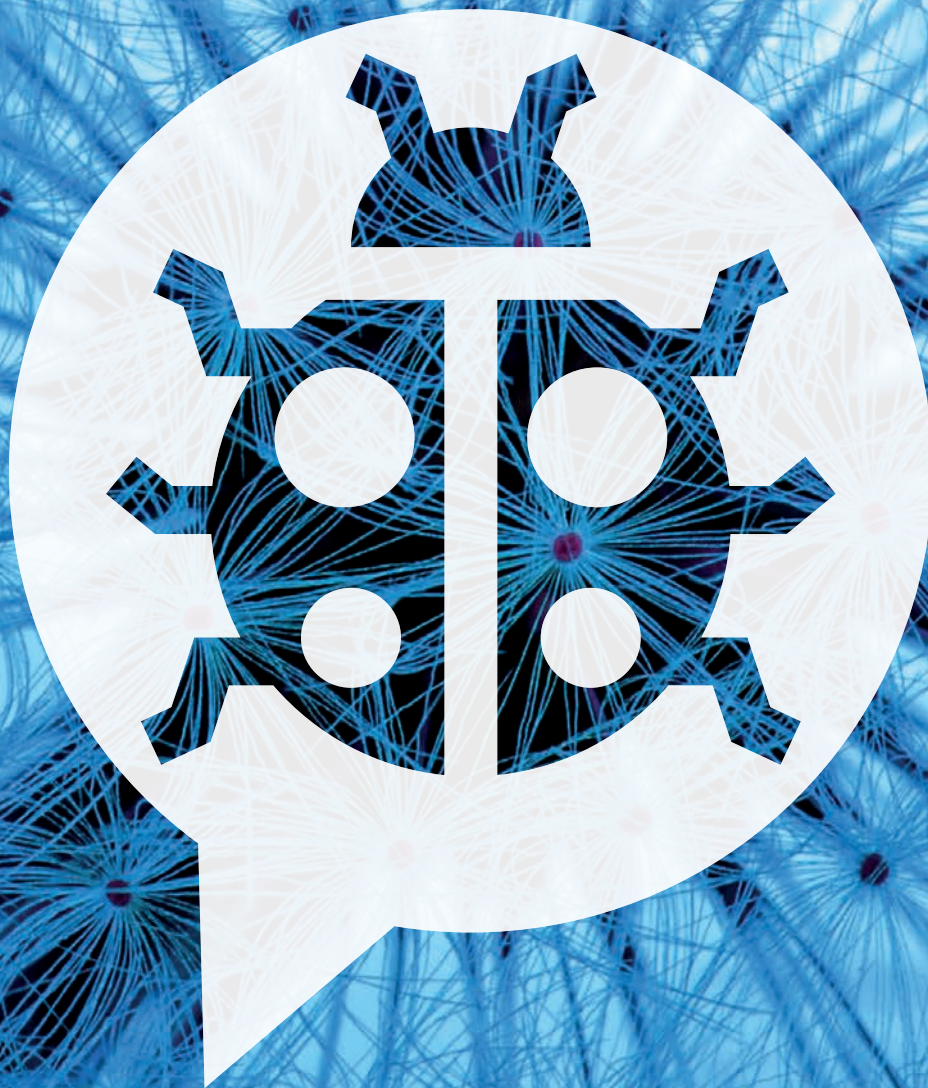


# Årsmelding 2021







# Innhold

<a href="#">Leder</a>	04
<a href="#">Hovedaktiviteter i GMO-nettverket</a>	08
<a href="#">Viktige hendelser på genteknologiområdet</a>	14
<a href="#">Foreningen og medlemsorganisasjonene</a>	24
<a href="#">Styret og styrets arbeid</a>	28
<a href="#">Fotnoter</a>	30



# Vi må ta vare på det vi er stolte av

Nok et arbeidsår med pandemi er lagt bak oss. Selv om vi i Norge har hatt det mindre dramatisk enn i mange andre land, vet vi at det er mange som sliter tungt både psykisk og økonomisk. På nyåret begynte vi å håpe på at vi kunne ta den normale hverdagen tilbake. Det var før vi ble vitne til den brutale krigen i Ukraina. Denne årsmeldingen er skrevet før krigen startet.

Det er mye verdifull erfaring og kunnskap å ta med seg fra pandemien. Vi har, bokstavelig talt, opplevd på kroppen hvor viktig det er å leve i et tillitsbasert samfunn. Det har gått relativt bra med oss i Norge fordi den gjensidige tilliten mellom befolkningen og myndighetene fortsatt er stor.

## Føre-var-prinsippet

En annen viktig erfaring har vært å se hvordan myndighetene har brukt føre-var-prinsippet i sin håndtering av pandemien. Det at et lite virus har kunnet sette dagsorden for all vår aktivitet, har vært skremmende, men også lært oss mer om hvordan vi kan forholde oss til usikkerhet og mangel på kunnskap.

Noen vil hevde at våre myndigheter har lagt for stor vekt på føre-var, mens andre vil føle at nettopp det at helsemyndighetene tok seg ekstra tid, for eksempel i valg av vaksiner, er betryggende. For oss som arbeider med spørsmål knyttet til genmodifisering, er føre-var-prinsippet sentralt, og noe vi i GMO-nettverket mener

må være grunnpilaren i GMO-reguleringen. GMO-er som settes ut i naturen, har potensial til å påvirke balansen i eksisterende økosystemer. Samtidig vet vi at intakte økosystemer og biologisk mangfold er forutsetninger for å kunne løse matsikkerhets- og klimakrisen. Føre-var-prinsippet er derfor særlig viktig i en tid der både tempo og omfang øker kraftig når det gjelder genmodifisering av mikroorganismer, dyr og planter.

## Den norske genteknologiloven

Den norske genteknologiloven feirer 30-årsdag i 2023. Med den raske utviklingen som har skjedd på genteknologiområdet de siste årene, er det både ønskelig og nødvendig at loven nå blir gjennomgått for å se om det er behov for å oppdatere eller forandre deler av den. Når det er sagt, er det nesten oppsiktsvekkende å se hvor moderne og fremtidsrettet loven er.

Genteknologiloven har vært unik i sine krav til samfunnsnytte, etikk og bærekraft. Nå, 30 år etter, foregår det en stor debatt internasjonalt om hvordan hensyn til etikk og bærekraft kan ivaretas i reguleringen av GMO.

Vi har grunn til å være stolte av at Norge har vært så forut for sin tid på dette området. Det at loven nå er satt under lupen, betyr ikke at den er utdatert. Tvert imot mener GMO-nettverket at hovedelementene i loven bør videreføres.



## Offentlig utvalg om genteknologi

Arbeidet i GMO-nettverket ble selvfølgelig preget av mange digitale møter og konferanser også i 2021. Likevel ble det et år preget av høy aktivitet og stort engasjement. Dette skyldes ikke minst at regjeringen har satt ned et offentlig utvalg om genteknologi. Utvalget startet sitt arbeid i årsskiftet 2020/2021. Mandatet er å bidra til kunnskapsbygging ved å se på alle sider ved utvikling og bruk av GMO. Utvalget skal deretter vurdere behov for endringer i forvaltning og/eller lovverk og sist, men ikke minst, bidra til en opplyst samfunnsdebatt.

Det offentlige utvalget gikk bredt ut og ba om innspill til sitt arbeid høsten 2021. Utvalget mottok innspill fra over 30 organisasjoner og institusjoner, mange av dem fra nettverkets medlemsorganisasjoner. Disse er nærmere presentert på side [14](#).

**«Den norske genteknologiloven blir 30 år neste år. Vi har grunn til å være stolte av at Norge var så tidlig ute med å stille krav til bærekraft, samfunnsnytte og etikk»**



«Alt skal bli bra». Disse fire små ordene har vært til trøst for mange under to år med pandemi. Tegning: Samira Tadjikhan, Stenbråten skole

GMO-nettverket har lenge vært bekymret for at den teknologiske utviklingen har løpt fra samfunnsdebatten. Vi registrerer derfor med glede at innspillene til Genteknologiutvalget avspeiler solid kunnskap, engasjement og reflekterte holdninger i mange organisasjoner og fagmiljøer.

Det offentlige utvalget skal levere sin NOU senest 1. desember 2022. NOU-en vil etter dette danne grunnlag for en bred høringsprosess.

### Utviklingen i EU

I 2018 slo EU-domstolen fast at alle genredigerte organismer er GMO. Dommen ble kritisert av mange, men fikk også stor støtte, blant annet fra miljømyndigheter, markedsaktører og frivillige organisasjoner. EU-kommisjonen har nå satt i gang en omfattende prosess for å se om deler av utsettingsdirektivet bør oppdateres eller endres. Konsekvensutredningen er planlagt ferdigstilt andre kvartal 2023. Eventuelle forslag til endringer i EUs GMO-regelverk vil etter planen legges

fram sammen med konsekvensutredningen. Endringer som krever vedtak blant medlemslandene i rådet, innebærer at minst 15 av 27 land stemmer for, samt at befolkningen i disse landene utgjør minimum 65 % av den totale befolkningen i EU.

### Internasjonalt samarbeid

GMO-nettverket samarbeider med internasjonale organisasjoner og institusjoner som har helt eller delvis sammenfallende syn på bruk og regulering av GMO. Dette gir viktig informasjon knyttet til EU-prosessen og til debatter om GMO utenom Europa. Du kan lese mer om dette på side 11. Vi har et løpende samarbeid med miljø-, landbruks- og forbrukerorganisasjoner på nordisk plan. I mai 2021 arrangerte vi en digital nordisk konferanse, og det er planlagt en fysisk konferanse i København i mai 2022.

### Gener, makt og mangfold

I mars arrangerte GMO-nettverket i samarbeid med Utviklingsfondet, Spire og Norges Bygdeungdomslag et webinar om matsikkerhet i et sør-perspektiv. Blant innleiderne var en representant for Searice i Asia. Dette er et nettverk av bondeorganisasjoner som samarbeider om å ta vare på lokal kunnskap og det lokale plantegenetiske mangfoldet. Deres budskap var at GMO, og spesielt den A-vitaminberikede risen Golden Rice, ikke er et godt svar på de utfordringene de står i. De hevder at deres lokale rissorter og dyrkingsmetoder er et bedre alternativ for å ta vare på det plantegenetiske mangfoldet og for å gi lokalbefolkningen tilgang til et allsidig og næringsrikt kosthold. Searice er tydelige på at lokalt og nasjonalt eierskap til genressursene er viktig for matsuverenitet og en effektiv lokal matproduksjon.

I FNs Kunming-deklarasjon fra oktober 2021 er nettopp makt og mangfold et hovedtema. Det er nødvendig å få til en avtale som sikrer rettferdig fordeling når genetiske ressurser skal utnyttes, og det er nødvendig å få på plass regelverk som reduserer risiko ved utsetting av levende genmodifiserte organismer, uttaler FN. Det står i deklarasjonen som ble vedtatt av alle landene tilsluttet Konvensjonen om biologisk mangfold.

For GMO-nettverket er det essensielt at spørsmålet om å ta i bruk GMO må vurderes opp mot hvilke alternativer

som finnes, og hvilken lærdom vi kan høste av 30 års erfaring med de gamle GMO-ene. Vi arbeider derfor for at GMO må sees i et helhetlig perspektiv, der alternative produksjonsmetoder og spørsmålet om hvem som kontrollerer produksjonsressursene, må være en sentral del av beslutningene.

### Våre medlemmer

GMO-Nettverket er en paraplyorganisasjon for 18 organisasjoner og bedrifter i Norge. Vårt overordnede mål er å sikre en føre-var-basert tilnærming til GMO i forskning og forvaltning samt å sikre forbrukere og matprodusenter retten til å velge GMO-frie alternativer. Vi representerer et mangfold av organisasjoner og bedrifter med ulike innfallsvinkler til GMO-spørsmål. Fram til i dag har det vært stor enighet om å avvise bruk av det vi kaller de «gamle» GMO-ene. I årene framover vil bredden både i genteknologimetoder og GMO-produkter bli langt større. Dette stiller både oss som nettverk og de enkelte medlemsorganisasjonene overfor en mer krevende situasjon når det gjelder kunnskapsbygging og konkrete bruksområder. Vi er også åpne for at medlemsorganisasjonene kan innta ulike holdninger til fremtidige produkter eller metoder. Nettverket har som ambisjon å være et nav for kunnskapsbygging og dialog om alle spørsmål knyttet til genteknologi. Dette arbeidet er basert på gjensidig respekt og tillit.

Vi vil takke alle tillitsvalgte og ansatte i våre medlemsorganisasjoner for flott samarbeid og viktige bidrag til arbeidet i 2021.

Oslo, 15. februar 2022

Aina Bartmann  
daglig leder



# Hovedaktiviteter i GMO-nettverket

## Kunnskapsbygging og -formidling

Et hovedformål for nettverkets arbeid er å bygge kunnskap og bidra til en demokratisk debatt om genmodifiserte organismer i matproduksjon.

Pandemien satte selvfølgelig preg på våre aktiviteter også i 2021. Nettverkets årsmøte 16. mars måtte gjennomføres digitalt. Det samme gjelder en rekke seminarer i egen og andres regi. Mindre reising og færre fysiske møter har imidlertid gjort det mulig å ha hovedfokus på kunnskapsbygging. Dette har vært viktig, ikke minst knyttet opp mot daglig leders deltakelse i det offentlige utvalget om genteknologi.

Følgende er en oversikt over arrangementer i 2021, der tillitsvalgte eller ansatte i GMO-nettverket har arrangert møter, holdt foredrag eller vært med som deltakere.

- Innledning for teknologi-utvalget i Grønn Ungdom.
- Møte med britiske Beyond GM om den norske genteknologiloven.
- Deltakelse på oppstartsmøte i forskningsprosjektet FOODPRINT.
- Gener, makt og mangfold – et webinar om matsikkerhet i sør. Arrangert i samarbeid med Norges Bygde-ungdomslag, Spire og Utviklingsfondet.
- Utsetting av GMO i naturen – hvilke konsekvenser kan det få for økosystemene. Fagforedrag ved Kjetil

Hindar, seniorforsker ved Norsk institutt for naturforskning, NINA, i regi av GMO-nettverket.

- Deltakelse i paneldebatt om GMO i regi av Ås Grønne Studenter.
- Deltakelse i paneldebatt om GMO i mat og fôr i regi av Bioteknologirådet.
- Innledning på to av møtene i Norsk Landbrukssamvirkes webinar-serie om genteknologi.
- Deltaker på seminar om EU-kommisjonens studie av nye GMO-er i regi av EU-parlamentets miljø-, folkehelse og mattrygghetskomite (ENVI).
- Deltaker på High-Level seminar Modern Biotechnologies in Agriculture i regi av EU-kommisjonen.
- Deltaker på europeisk seminar om Brexit og konsekvenser for GMO-regulering i Storbritannia i regi av Beyond GM.
- Deltakelse på Klima- og miljødepartementets forberedende dialogmøte knyttet til FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) sitt toppmøte om matsystemer.
- Innledning om genteknologiloven for det europeiske GMO-nettverket.
- Innledning på styremøte i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.
- Deltakelse på seminar i forbindelse med at Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) la fram rapporten «CRISPR og andre genomredigeringsteknikker – implikasjoner for risikovurdering».



Rolf Tore Djønne, til høyre, er mentor og deler av sin erfaring som fruktbonde. Foto: Morten Livenengen, Norsk Landbruksrådgiving

- Innledning om EU-kommisjonens studie av nye GMO-er for Oslo Nei til EU.
- Innledning på fagsamlingen til Landbrukets Økoløft
- Deltakelse på europeisk seminar om GMO-prosessen i regi av Testbiotech.
- Deltaker i referansegruppe om genredigering på laks i regi av Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO).
- Innledning for grøntutvalget i Norges Bondelag.
- Innledning for ledergruppen i Denofa AS.
- Innledning for medlemsmøte i Norsk Landbruks-samvirke om muligheter og utfordringer ved bruk av genteknologi.

**«Kunnskapsbygging og dialog er sentralt i nettverkets arbeid. Å dele på kunnskap og erfaring er en viktig verdi i norsk landbruk»**



## «GMO-nettverket har et utstrakt samarbeid på nordisk, europeisk og globalt nivå»

### Ny visuell profil

På oppdrag fra styret i GMO-nettverket utarbeidet designbyrået Tangram ny visuell profil høsten 2020. I 2021 har profilen blitt tatt i bruk og videreutviklet.

### Studietur og seminar

I august ble det avholdt en studietur til Tromsø der styremedlemmer, ansatte i nettverket og representanter fra medlemsorganisasjonene deltok. Studieturen inneholdt blant annet besøk og seminar på GenØk – Senter for biosikkerhet. Seminaret omhandlet faglige problemstillinger knyttet til regulering, nye metoder for genmodifisering, detektering, etikk og sosioøkonomiske forhold.

### Internasjonalt samarbeid

#### Nordisk samarbeid

En viktig prioritering for GMO-nettverket de siste årene har vært å styrke samarbeidet med organisasjoner i Norden. Det nordiske samarbeidet vil bli viktig i årene som kommer, ikke minst på grunn av Genteknologiutvalgets arbeid samt EU-kommisjonens pågående konsekvensutredning av regelverket knyttet til noen typer genmodifiserte planter.

Et viktig tiltak for å styrke det nordiske samarbeidet er egne nordiske seminarer om GMO. Det første nordiske seminaret ble holdt i København i 2019. Det planlagte nordiske seminaret i Oslo 18.–19. mai 2020 ble utsatt til 2021 på grunn av koronapandemien.

Det nordiske seminaret i 2021 ble avholdt 18.–19. mai, digitalt. Hovedtema var reguleringsmodeller og muligheter og utfordringer ved nye metoder. Konferansen ble avsluttet med erfaringsutveksling landene imellom. Til sammen deltok 60 personer, de fleste fra de nordiske landene, men med observatører fra Frankrike, Storbritannia og Tyskland. Det skal etter planen også holdes et nordisk seminar i 2022.

#### Europeisk samarbeid

GMO-nettverket er tilknyttet et europeisk GMO-nettverk, der mange av de nordiske samarbeidspartnerne også er med. Dette nettverket er viktig for å få kunnskap om forholdene i andre europeiske land og for å kunne følge utviklingen i EU.

Det europeiske nettverket har vært spesielt viktig i forbindelse med EU-kommisjonens studie av utsetningsdirektivet knyttet til nye genomteknikker (NGT). GMO-nettverket har bidratt med informasjon om den norske genteknologiloven i en rekke arbeidsgrupper og seminarer. Det er stor interesse både i og utenfor EU knyttet til hvordan Norge ivaretar hensyn til bærekraft, samfunnsnytte og etikk i sin GMO-regulering.

GMO-nettverket har deltatt på 11 møter i vårt europeiske nettverk. I tillegg har vi deltatt på en rekke fagseminarer og arbeidsgrupper på europeisk nivå.

#### Globalt samarbeid

GMO-nettverket har kontakt med ulike landbruks- og miljøorganisasjoner i Afrika, Asia, Canada og USA i spørsmål om GMO. Her i Norge gir Utviklingsfondet og Spire viktige bidrag til nettverkets arbeid med globale spørsmål.

I mars arrangerte GMO-nettverket i samarbeid med Utviklingsfondet, Spire og Norges Bygdeungdomslag et webinar om matsikkerhet i et sør-perspektiv. Blant innlederne var en representant for [Searice](#)<sup>1</sup> i Asia. Dette er et nettverk av bondeorganisasjoner som samarbeider om å ta vare på lokal kunnskap og det lokale plantegenetiske mangfoldet. Deres budskap var at GMO, og spesielt den A-vitaminberikede risen Golden Rice, ikke er et godt svar på sult og underernæring. De hevder at deres lokale rissorter og dyrkingsmetoder er et bedre alternativ for å ta vare på det plantegenetiske mangfoldet og for å gi lokalbefolkningen et allsidig og næringsrikt kosthold. Searice er tydelige på at lokalt og nasjonalt eierskap til genressursene er viktig for matsuverenitet og en effektiv lokal matproduksjon.

### Innspill til partier

Nettverket har levert innspill til flere partier i tilknytning til stortingsvalget og etterfølgende regjeringsforhandlinger. Nettverkets viktigste budskap har vært å be partiene avvente genteknologiutvalgets innstilling og den etterfølgende høringsrunden før det eventuelt foretas større endringer i genteknologiloven.

### Hørings svar

Nettverket har i perioden svart på to høringer på GMO-området. Den ene var til endring i genteknologiloven som følge av innlemming av åpenhetsforordningen i EØS-avtalen. Den andre var til EU-kommisjonens oppstartsdokument til konsekvensutredningen om noen typer genmodifiserte planter.

### Innspill til EUs åpenhetsforordning

Klima- og miljødepartementet sendte forslag til endring av genteknologiloven § 12 på høring i desember 2020, med svarfrist i januar 2021.<sup>2</sup> Årsaken til endringen var innlemming av EUs åpenhetsforordning ((EU) 2019/1381). I tillegg inneholdt høringen forslag til endringer knyttet til EFSA's kapasitet, saksbehandling og styresammensetning.

Nettverket la i sitt hørings svar til grunn at lovendringen ville føre til økt åpenhet, og var på den bakgrunn positiv til endringen av genteknologiloven § 12 om offentlighet. Nettverket var også enig i at det skal gis adgang til at opplysninger kan unntas offentlighet, men mente at denne adgangen må begrenses til et minimum.



## «Åpenhet og tillit vil være helt avgjørende for om matprodusenter og forbrukere vil akseptere GMO.»

Nettverket mente blant annet at DNA-sekvensen utenom den genetiske endringen som trengs for deteksjon, ikke bør kunne unntas offentlighet. Vi pekte på at det kan ha skjedd andre endringer i DNA som kan ha betydning for risikovurderingen. Slike data bør også være offentlig tilgjengelige for at andre forskere og eksperter skal kunne gjøre egne vurderinger av risiko uavhengig av GMO-industrien og myndighetene.

Nettverket mente også at avlsmønstre og avlsstrategier heller ikke burde kunne unntas offentlighet fordi dette også er viktig for risikovurderingen. Vi understreket at dersom opplysninger om DNA-sekvensen, avlsmønstre og avlsstrategier unntas offentlighet, vil det kunne svekke tilliten på dette området. I tillegg vil det være i strid med forordningens formål om større åpenhet.

I tillegg viste vi til at genteknologiloven er forskjellig fra EU-regelverket, ikke minst knyttet til vurderingskriteriene etikk, samfunnsnytte og bærekraft. Det innebærer at Norge vil kunne ha behov for andre opplysninger enn det vil være behov for i EU, og dermed at behovet for åpenhet også vil kunne være ulikt. Nettverket ba på den bakgrunn om at Norge måtte sikre at innføring av EUs regelverk på dette området ikke innskrenker hvilke opplysninger Norge kan kreve for å kunne godkjenne utsetting av GMO.

Når det gjaldt endringene i EFSA, var nettverket positiv til tiltak for å sikre at alle relevante data og studier blir gjort tilgjengelig og tatt med i vurderingene til EFSA. I høringen støttet vi at tredjeparter skal konsulteres i denne prosessen, ikke minst for institusjoner med et annet syn på GMO enn GMO-industrien.

GMO-nettverket pekte også på viktigheten av at andre forskere skal kunne etterprøve resultatene som industrien legger fram. Det innebærer at informasjonen om GMO-en

det søkes om godkjenning for, og nærmeste ikke-genmodifiserte genetiske slektning, gjøres tilgjengelig.

GMO-nettverket var også enig i at Norge skulle be om deltakelse i EFSA's styre.

### Innspill til EU-kommisjonens konsekvensutredning

EU-kommisjonen la i september fram oppstartsdokument til konsekvensutredning (Inception Impact Assessment) av GMO-regelverket knyttet til noen typer planter ut på høring ([Legislation for plants produced by certain new genomic techniques](#)).<sup>3</sup> Dokumentet er en oppfølging av EU-kommisjonens studie fra april.

GMO-nettverkets viste i sit høringssvar til det tette samarbeidet mellom Norge og EU og understreket bekymring dersom EU-kommisjonen ville vurdere unntak for noen typer genmodifiserte planter fra GMO-regelverket.

GMO-nettverket oppfordret i sitt innspill EU-kommisjonen til å opprettholde gjeldende lovgivning for alle GMO-er, inkludert genredigerte organismer. Det vil sikre at det blir foretatt en grundig risikovurdering og godkjenningssprosedyre. I tillegg vil det sikre sporbarhet og merking og dermed forbrukeres og matprodusenters rett til å foreta informerte valg.



# Viktige hendelser på genteknologiområdet 2021

## Genteknologiutvalget

[Genteknologiutvalget](#)<sup>4</sup> ble nedsatt i november 2020. Utvalget skal oppdatere kunnskapsgrunnlaget i Norge på området genteknologi og genmodifiserte organismer (GMO).

Utvalget skal vurdere fremstilling og omsetning av GMO, både når det gjelder utsetting og ved innesluttet bruk. I tillegg er utvalget bedt om å vurdere behovet for forskning og betydning av immaterielle rettigheter (patent). Utvalget er også bedt om å vurdere etiske dilemma og utfordringer ved dagens GMO-regulering. I tillegg skal utvalget vurdere risikoaspekter knyttet til genmodifisering.

En viktig del av mandatet er å vurdere forholdet mellom norsk regelverk og regelverket i EU generelt og handlingsrommet i EØS spesielt. Utvalget skal også vurdere behov for eventuelle lovendringer, blant annet knyttet til Bioteknologirådets forslag til endring av regelverket i 2018. Utvalget skal også vurdere fordeler og ulemper ved genteknologilovens teknologibaserte reguleringsmodell opp mot en som er mer produktbasert.

Fristen for utvalget til å levere sin innstilling var opprinnelig 1. juni 2022, men har blitt forlenget til 1. desember 2022.

### Skriftlige innspill

Genteknologiutvalget ba høsten 2021 om skriftlige innspill til sitt arbeid. Utvalget mottok 25 svar som

alle kan leses på utvalget [nettside](#).<sup>5</sup> Blant svarene er felles innspill fra avlsorganisasjonene Geno, Norsvin og Aquagen, og Graminor og Felleskjøpet Rogaland Agder. Det kom egne innspill fra Den norske kirke, Forbrukerrådet, Dyrevern- alliansen, NHO mat og drikke, Sjømat Norge, Norske Lakseelver og Bioteknologirådet.

GMO-nettverket forfattet ikke eget innspill da daglig leder er medlem av utvalget. 11 av våre 18 medlemsorganisasjoner sendte inn uttalelser, enten alene eller sammen med andre. Her er en kort gjennomgang av hovedinnholdet i disse innspillene.

### Coop Norge SA

Coop Norge understreker i sitt innspill at de har et betydelig ansvar for at varer og tjenester de kjøper, blir produsert på en forsvarlig måte, samt ansvar for å kommunisere åpent og ærlig med sine kunder.

Videre står det at GMO-er bare må godkjennes hvis de er trygge for mennesker, dyr og miljø. De må også være bærekraftige, samfunnsnyttige og etisk forsvarlige. Coop understreker også at ansvaret for risikovurdering og godkjenning må ligge hos myndighetene, og godkjenningsprosessen må skje fra sak til sak. I tillegg må alle GMO-er være sporbare og tydelig merket som GMO, i tråd med dagens regler.







*Genmodifisering er en kraftfull teknologi. Derfor er det mange som holder et våkent blikk på utviklingen. Foto: Frida Årseth*

**Greenpeace Norge, Natur og Ungdom, Norges Naturvernforbund, SABIMA og WWF Verdens naturfond**  
De fem miljøorganisasjonene viser til nyere forskning der man har funnet at bruk av genredigeringsmetoder ofte har utilsiktede konsekvenser. De skriver at det derfor må være en absolutt forutsetning at hver enkelt GMO fortsatt blir grundig risikovurdert. Dette gjelder spesielt for utilsiktede konsekvenser ved utsetting i økosystemer i forbindelse med matproduksjon eller for andre formål. De understreker også at genredigerte GMO-er må kunne overvåkes, og må derfor kunne detekteres og være sporbare.

Organisasjonen skriver også at alle genmodifiserte organismer må merkes som GMO, også der GMO inngår i fôr til produksjonsdyr som husdyr og fisk. Organisasjonene mener dette er nødvendig for å sikre forbrukeres og produsenters rett til å gjøre informerte valg og til å velge GMO-frie alternativer.

**Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag**  
Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag understreker at føre-var-prinsippet må vektlegges stor betydning i spørsmål knyttet til genteknologi og den framtidige reguleringen av disse teknikkene. De viser også til at genteknologiloven krever at GMO-er skal vurderes etter kriteriene bærekraft, samfunnsnytte og etikk og ønsker å videreføre disse kravene. I tillegg må en eventuell lovendring ivareta dagens praksis hvor produktene blir vurdert fra sak til sak.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag understreker at landbruket skal være ærlig i sin markedsføring av produktene gjennom sporing og merking. De ønsker derfor at det stilles krav til merking av GMO-produkter.

**Norges Bygdekvinne- og Norges Bygdeungdomslag**  
Norges Bygdeungdomslag og Norges Bygdekvinne- og Ungdomslag skriver at maten vi spiser i dag og i framtiden, skal være trygg og produsert på en bærekraftig måte. Fremtidig regulering av bruk av GMO i matproduksjonen må derfor inngi tillit. I tillegg må retten til å velge GMO-fri mat sikres.

Hovedpunktene i innspillet er for det første at alle GMO-er, også de genredigerte, må kunne spores, overvåkes og GMO-merkes. Det andre er å sikre forbrukernes og matprodusenters rett til å velge GMO-frie alternativer. Avslutningsvis bes det om at hver GMO gjennomgår en risikovurdering, at genteknologilovens krav til samfunnsnytte, etikk og bærekraft videreføres og at føre-var-prinsippet fortsatt legges til grunn.

**Spire og Utviklingsfondet**  
Utviklingsfondet og Spire mener at genmodifiserte planter ikke imøtekommer behovene til de viktigste matprodusentene i verden, småbønder i utviklingsland. Genmodifisering løser ikke problemet med dårlig fruktbarhet i jorda, tørke, uforutsigbart klima og andre utfordringer mange småbønder møter.

De skriver også at bønders valgfrihet til å dyrke egne og foretrukne sorter vil reduseres ved bruk av GMO, noe som kan øke deres sårbarhet. Innspillet konkluderer med at genmodifisering av planter ikke bør anses som en del av løsningen i arbeidet med å øke matsikkerheten og bekjempe sult.

**Økologisk Norge**  
Økologisk Norge skriver at deres arbeid bygger på økologi, helse, rettferdighet og varsomhet, og at disse grunnprinsippene innebærer at de fortsatt ønsker en restriktiv og avventende holdning til GMO-feltet. Spredning av genmodifiserte planter fra GMO-landbruket er allerede en utfordring, og en deregulering av bruk og merking av GMO vil kunne gjøre det enda vanskeligere for økologiske bønder å unngå genforurensning.

## «Landbruket skal være ærlig i sin markedsføring av alle produktene gjennom sporing og merking»

Økologisk Norge skriver at fram til i dag er det tradisjonell planteforedling som har gitt de beste resultatene når det gjelder avlinger, bruksegenskaper og næringsinnhold. De støtter forskning for å bygge kunnskap om genteknologi, men advarer samtidig mot at forskning på genmodifiserte «quick fix-løsninger» kan gå på bekostning av satsing og utvikling på metoder som er bærekraftige og som finnes allerede i dag.

## Rapport fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø

I oktober la Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) fram sin rapport Genome editing in food and feed production – implications for risk assessment ([CRISPR og andre genomredigeringsmetoder – implikasjoner for risikovurdering](#))<sup>6</sup> Rapporten og kortversjonen er begge på engelsk, men det er laget et sammendrag på norsk.

VKM har vurdert hvordan EFSA's veiledningsdokumenter for GMO-er fungerer for genomredigerte organismer som VKM mener er relevante for Norge. Dette inkluderer oljeraps med modifisert fettsyreprofil, jordbruksplanter som er resistente mot skadedyr og tolerante for ugressmidler, steril laks, virusresistent gris og hornløse kyr. Organismene er også ulike når det gjelder omfanget av genomendringen samt om det er tilført DNA fra samme art (cisgenese) eller fra andre arter (transgenese).



Rapportens hovedbudskap er at «veiledningen som Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA) har laget for å vurdere helse- og miljørisiko ved genmodifiserte organismer, er et godt rammeverk for risikovurdering av organismer som er utviklet ved genomredigering». Samtidig påpeker VKM at det ville være en fordel om veiledningen var bedre tilpasset genomredigerte organismer, ikke minst når det gjelder organismer der det ikke settes inn DNA fra andre organismer, det vil si når teknikkene SDN 1 og SDN 2 er brukt.

VKM konkluderer også med at dagens sak til sak- og trinn for trinn-vurderinger også er viktig for genredigerte organismer. De mener videre at det er behov for sekvensering av hele genomet samt kartlegging av alt RNA og alle proteiner og metabolitter (produkter fra stoffskiftet). Videre påpeker VKM at de fleste kommersielt interessante trekk er avhengig av flere gener.

### EU-kommisjonens studie

I 2018 slo [EU-domstolen](#)<sup>7</sup> fast at alle genredigerte organismer er GMO og dermed omfattes av utsetningsdirektivet. De gamle metodene for mutagenese med kjemikalier og stråling er unntatt med henvisning til lang erfaring med trygg bruk.

EU-dommen i 2018 førte til en omfattende debatt i etterkant som har vist at genredigerte organismer kan se ut til å være et like kontroversielt tema som de gamle GMO-ene. EUs ministerråd ba i november 2019 EU-kommisjonen om å utarbeide en studie av genmodifiserte organismer utviklet ved hjelp av såkalte nye genom-teknikker, i lys av dommen. Nye genomteknikker (novel eller new genomic techniques, NGT) er metoder som i hovedsak er utviklet etter at utsetningsdirektivet ble vedtatt.

I april 2021 la EU-kommisjonen fram sin [studie](#).<sup>8</sup> I studien konkluderte kommisjonen med å innlede en prosess for å vurdere endringer av regelverket for noen typer genmodifiserte planter. Det omfattet planter der det ikke er tilført gener fra andre organismer. I tillegg omfattet det planter der genet kommer fra en art som de kan krysses med (cisgenese). Kommisjonen bestemte også at det foreløpig ikke er ønskelig å innlede en tilsvarende prosess for genredigerte dyr og mikroorganismer og begrunnet dette med mangel på kunnskap. EU-studien konkluderer også med at bruk av NGT i legemidler skal tas opp i forbindelse med EUs [legemiddelstrategi](#).<sup>9</sup>

## «Det er behov for langt mer og uavhengig forskning, særlig knyttet til mulige langtidseffekter på mennesker, dyr og miljø»

Etter at studien ble lagt fram, startet kommisjonen arbeidet med en konsekvensutredning Oppstartsdokumentet til denne utredningen (Inception Impact Assessment) ble lagt fram i september [2021](#).<sup>10</sup> Dette dokumentet omtaler rammene for konsekvensutredningen, men det understrekes at det kan komme endringer i prosessen. I tillegg understrekes det at det ikke er bestemt om det skal foreslås endringer av GMO-regelverket.

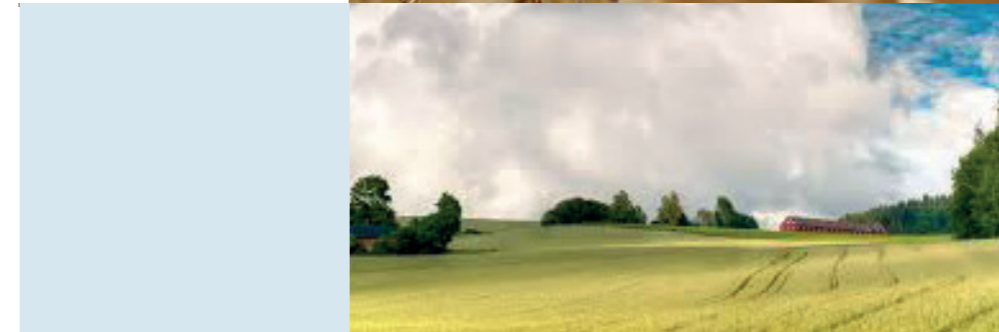
Kommisjonen peker på noen problemer de ønsker å løse. Det ene er å rydde opp i eventuelle uklarheter i regelverket, blant annet når det gjelder definisjoner. Videre mener kommisjonen at regelverket ikke tar høyde for at ulike endringer av genomet har ulik risiko. I tillegg mener kommisjonen at kravet til sporing og merking kan bli vanskelig å håndheve, og at GMO-reguleringen ikke tar hensyn til potensialet produktene kan ha for å endre samfunnet generelt, og bidra til bærekraft spesielt.

Det har også vært en høring tilknyttet kommisjonens prosess, der det kom inn over 70 000 svar. GMO-nettverkets innspill er omtalt på side 13. Selve konsekvensutredningen innebærer også kartlegging av synspunkter til ulike interessenter, blant annet gjennom en høringsprosess på 12 uker. Den skal etter planen gjennomføres i andre kvartal i 2022. Konsekvensutredningen er planlagt ferdigstilt andre kvartal 2023.

Eventuelle forslag til endringer i EUs GMO-regelverk vil etter planen legges fram sammen med konsekvensutredningen. Endringer som krever vedtak blant medlemslandene i rådet, innebærer at minst 15 av 27 land stemmer for, samt at befolkningen i disse landene utgjør minimum 65 % av den totale befolkningen i EU. Fire land med en befolkning på til sammen 35 % eller mer kan stemme ned kommisjonens forslag til endring. I tillegg må EU-parlamentet vedta forslaget med simpelt flertall.



Vi trenger kornberedskap!



EU-kommisjonens studie ble møtt med kritikk fra forbruker- og miljøorganisasjoner, fra det økologiske landbruket og fra mange aktører innen dagligvaremarkedet. Hovedinnvendingen var at studien legger ensidig vekt på mulige fordeler og liten vekt på usikkerhet og risiko. I tillegg har det vært rettet sterk kritikk mot selve prosessen. Kritikerne pekte blant annet på at kommisjonen først og fremst hadde lyttet til selskaper og andre institusjoner som ønsket å endre EUs regelverk.

Kommisjonen har også blitt kritisert av miljømyndighetene i mange av medlemslandene. Blant dem er den tyske regjeringens faginstans knyttet til naturvern og naturmangfold, Bundesamt für Naturschutz ([BfN](#))<sup>11</sup>, som i oktober la fram en kritisk gjennomgang av EU-kommisjonens oppstartsdokument til konsekvensutredningen ([Inception Impact Assessment](#)).<sup>12</sup> BfN pekte på at det ikke

finnes et generelt kriterium som innebærer at GMO-er kan deles inn i ulike risikokategorier, og at en sak til sak-behandling derfor er nødvendig for å sikre et høyt beskyttelsesnivå. EUs nåværende regelverk er ifølge BfN tilpasset dette formålet, ikke minst når det gjelder risikovurdering. BfN mener videre at det ikke er behov for å endre dagens krav som pålegger søkeren å dokumentere en metode for detektering/sporing, men peker på at det bør opprettes et internasjonalt GMO-register for å gjøre dette arbeidet lettere.

### Forskning og utvikling

Nye genteknologiske metoder, deriblant ulike metoder for genredigering, har ført til en betydelig økt forskning på GMO-er til bruk i mat og fôr. Samtidig viser forskning at de nye metodene fortsatt er forbundet med risiko for en rekke utilsiktede effekter.



EU-kommisjonens studie fra april 2021 fant to plante-produkter utviklet ved hjelp av genredigering som var tillatt omsatt i minst to land. Det ene var en soyaolje med mer enumettet fett, laget i USA med TALEN-teknikken. Den andre var en CRISPR-tomat utviklet i Japan, en tomat med økt innhold av gamma-aminosmørsyre (GABA), som er et viktig dempende signalstoff i sentralnervesystemet.

I studien anslo kommisjonen at omtrent tretti planter, dyr og mikroorganismer utviklet med nye genomteknikker kan være på markedet i løpet av fem år. Innen 2030 anslår kommisjonen at mer enn hundre slike planter kan være på markedet, samt flere dusin dyr og medisinske produkter. Det er viktig å merke seg at selv om det er snakk om nye metoder, er mange av produktene tilført samme egenskaper som de gamle GMO-ene, for eksempel økt motstandskraft mot spesifikke sprøytemidler.

Det aller meste av EUs GMO-forskning går til å utvikle nye GMO-produkter. Kommisjonens gjennomgang av medlemslandenes forskning viste at under 2 % var knyttet til forskning på deteksjon, risikovurdering og overvåking (1,6 %), mens forskning knyttet til regelverk, etikk og formidling lå på 1 %.

GMO-nettverket støtter forskning på mulige bruksområder innen matproduksjon og er glad for at det forskes på genredigering i norske forskningsmiljøer. Vi vil imidlertid understreke behovet også i Norge for mer og uavhengig forskning knyttet til mulig risiko og langtidseffekter på mennesker, dyr og miljø.

### FAO-toppmøtet

I forbindelse med FNs toppmøte om bærekraftige matsystemer fremmet Norge et [forslag](#)<sup>13</sup> som skal sikre småbønder tilgang til og kontroll over såfrø. Bak forslaget, som omtales som en «gamechanger», stod Utenriksdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Norad, Norges Bondelag, Utviklingsfondet Norge, Caritas Norge og ansatte ved forskningsinstitusjonene Fridtjof Nansens Institutt og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

Forslaget la vekt på å sikre bønders tilgang til et mangfold av godt tilpassede varianter av avlinger som oppfyller agroøkologiske og ernæringsmessige behov og preferanser. I tillegg er bønders frøsystemer nøkkelen til å gi bønder tilgang til både lokale varianter utviklet over årtusener,

og moderne varianter utviklet med moderne planteavl. Forslaget etterlyste også en nedenfra-og-opp etterspørselsdrevet tilnærming til frøsikkerhet for å utfylle den for tiden dominerende ovenfra-og-ned-tilnærmingen på tilbudssiden.

Forslaget, som to av nettverkets medlemmer var med på, er viktig for å forhindre at multinasjonale frøelskaper får mer kontroll over plantegenetiske ressurser. Dette er ikke minst relevant knyttet til utvikling og patentering av gen-modifiserte matplanter.

### Gikk rundt grøten

Det har ikke manglet på kritikk av toppmøtet. Mange mener næringslivsinteresser har fått for stor innvirkning i den nærmere to år lange prosessen fram mot toppmøtet. En rekke sivilsamfunnsorganisasjoner har valgt å boikotte, og noen arrangerte mot-mønstring i New York.

Jan Thomas Odegard, daglig leder i Utviklingsfondet, uttalte følgende til Dagsavisen 24. september:

**«Alle er enige om at mat-systemene ikke fungerer og at vi må gjøre noe med det. Men i denne prosessen har de gått rundt grøten. Det har vært sett for lite på årsakene til at matsystemene ikke fungerer.»**

Odegard uttrykker håp om at toppmøtet har hatt en positiv virkning ved at det har kommet ut mer kunnskap om behovet for endring.

Regjeringen Støre tiltrådte etter mattoppmøtet. Regjeringen har vedtatt klare prioriteringer i sin bistandspolitikk. Regjeringen mener en styrking av småskala bønder og fiskere og styrking av lokale markeder er den riktige veien å gå for å styrke den globale matsikkerheten. Denne strategien får tilslutning fra flere landbruks-



og solidaritetsorganisasjoner, deriblant mange medlemsorganisasjoner i GMO-nettverket.

### FN-konvensjonen om biologisk mangfold

FN-konvensjonen om biologisk mangfold fra 1992 er den første globale avtalen som omfatter vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold. Første del av det femtende partsmøtet under konvensjonen ble på grunn av pandemien holdt digitalt fra den kinesiske byen Kunming i oktober 2021. Del to skal holdes i Kunming i april/mai 2022. I punkt 9 i [sluttklæringen](#)<sup>14</sup> fra del én av møtet pekes det på behov for å styrke tiltak rettet blant annet mot utvikling, vurdering og regulering av såkalte levende modifiserte organismer, LMO, det vil i praksis si GMO. Partsmøtet vedtok også å jobbe for å støtte utviklingen, tilslutning og implementering av en ny handlingsplan for Cartagena- protokollen, som regulerer forvaltning,

transport og bruk av LMO. Det er nødvendig å få til en avtale som sikrer rettferdig fordeling når genetiske ressurser skal utnyttes, og det er nødvendig å få på plass regelverk som reduserer risiko ved utsetting av levende genmodifiserte organismer, uttaler partsmøtet.

### Forbrukere og forbrukerorganisasjoner

Forbrukerorganisasjoner har deltatt aktivt i debatten om fremtidig GMO-regelverk, ikke minst når det gjelder merking.

Forbrukerrådet i Norge leverte i november et innspill til [Genteknologiutvalget](#).<sup>15</sup> I innspillet la de vekt på at genmodifiserte organismer, inkludert produkter utviklet med nye genredigeringsteknikker, må gjennomgå grundig risikovurdering. Korrekt informasjon til forbrukerne om genredigeringsteknikker og/eller GMO-er er brukt i





produksjonen av produktet, er essensielt. Produkter må, uavhengig av hvilken genteknologi som er tatt i bruk, fortsatt merkes som GMO.

Forbrukerrådet fremhevet også at Norge fortsatt bør være et foregangsland på regulering av genteknologi, inkludert genredigering, og være en aktiv stemme i EU, blant annet via nordisk samarbeid.

Representantskapet i Sveriges Konsumenter vedtok 17. februar 2021 en policy, [«Mat som gör gott»](#),<sup>16</sup> som blant annet omhandler GMO. Der står det at nye genteknologier bare kan brukes hvis det bidrar til en mer bærekraftig matproduksjon, og at det må tas hensyn til både miljømessige, økonomiske og sosiale virkninger.

Sveriges Konsumenter mener også at føre-var-prinsippet og prinsippet om at forurenser betaler, skal anvendes. Forbrukeren har også rett til å vite om genteknologi er brukt i selve produktet eller i dyrefôr.

Den europeiske forbrukerparaplyorganisasjonen BEUC var én av mange organisasjoner som i april leverte felles innspill til arbeidet med EUs [«Farm to Fork-strategi»](#).<sup>17</sup> Et av innspillene var at nye GMO-er fortsatt skal reguleres som GMO i tråd med EU-domstolens dom fra 2018. Begrunnelsen er at reguleringen innebærer en risikovurdering. I tillegg sikrer det sporbarhet og merking av GMO-er, noe som er helt nødvendig for å sikre forbrukere retten til å velge.

### Landbrukets GMO-policy

Norsk Landbrukssamvirke har fått i oppgave å gjennomføre prosjektet «Kompetansebygging om genteknologi og gjennomgang av GMO-policy». Prosjektet har to formål:

- Sette landbrukssamvirkets medlemsbedrifter godt inn i sakfeltet genteknologi
- Forankre en felles, fremtidsrettet policy for bruk av GMO og nye genteknologier

For å styrke kompetansen på nye genteknologier har Norsk Landbrukssamvirke gjennomført fire webinarer. I webinar-ene ble det satt søkelys på muligheter, utfordringer, dagens lovverk, den politiske debatten og betydningen for norsk konkurransekraft og omdømme. Arbeidet med å forankre en fremtidig policy vil etter planen pågå fram til våren 2023, etter at Genteknologiutvalget har lagt fram sine forslag.

### GenØk blir del av NORCE

I desember 2021 ble GenØk – Senter for biosikkerhet en del av NORCE (Norwegian Research Centre AS). Forskerne ved GenØk vil danne en ny faggruppe med navn «Genteknologi, miljø og samfunn» i divisjon Klima/Miljø. Forskergruppen vil beholde sin status som nasjonalt kompetansesenter for biosikkerhet, og tidligere GenØk-direktør Anne Ingeborg Myhr fortsetter som leder.

NORCE er et uavhengig forskningsinstitutt med over 750 ansatte og er organisert i tre avdelinger: Energi og teknologi, Helse og samfunn og Klima og miljø. Største eier av NORCE er Universitetet i Bergen. Andre eiere er universitetene i Stavanger, Agder og Tromsø, fylker og kommuner, forskningsstiftelser og selskaper innen industri og finans.

### Funn av GMO i Norge

Veterinærinstituttet og Mattilsynet publiserte sin årlige rapport [«Genmodifisering i mat, fôr og såvarer 2020»](#).<sup>18</sup> Resultatet er funn av mindre mengder GMO, men det er også tatt færre prøver på grunn av pandemien.

Mais- og rapsråvarer fra EU var forurenset med genmodifisert materiale på omtrent samme nivå som mais og raps fra land utenfor EU. Når det gjaldt fôrblandinger, var det først og fremst sporforurensninger av GMO. Unntaket var seks fôrprodukter til hest. De inneholdt ulovlige mengder GMO og ble trukket fra markedet.

Forekomsten av genmodifisert mat og fôr på det norske markedet er ellers generelt lav. Per i dag er det ikke godkjent noen genmodifiserte produkter av mat, fôr eller såvarer i Norge. Det er en absolutt nulltoleranse for genmodifiserte produkter som ikke er godkjent i EU, og Mattilsynet reagerer strengt på slike påvisninger. Når det gjelder genmodifiserte produkter godkjent i EU, kan det etter norsk regelverk i visse tilfeller være tillatt med sporforurensninger opp til 0,9 % på ingrediensnivå. I slike tilfeller må virksomheten kunne dokumentere at spormengden er under grenseverdien, og at innholdet er utilsiktet eller teknisk uunngåelig.



# Foreningen og medlemsorganisasjonene

**Foreningen fungerer som en paraplyorganisasjon for organisasjoner, bedrifter og andre private eller offentlige institusjoner som støtter formålet for vårt arbeid.**

Vi må spille på lag med naturen!

GMO-nettverket er livssynsnøytralt og partipolitisk uavhengig. Arbeidsområder og prioriteringer er nedfelt i vedtekter, politisk plattform, budsjett og arbeidsplan.

## Vårt formål

GMO-nettverket arbeider for å sikre forbrukere og matprodusenter retten til å velge GMO-fri mat, fôr, frø og dyr. Med genmodifisert organisme (GMO) menes en plante, et dyr eller en mikroorganisme som har fått arvestoffet sitt endret ved hjelp av genteknologi.

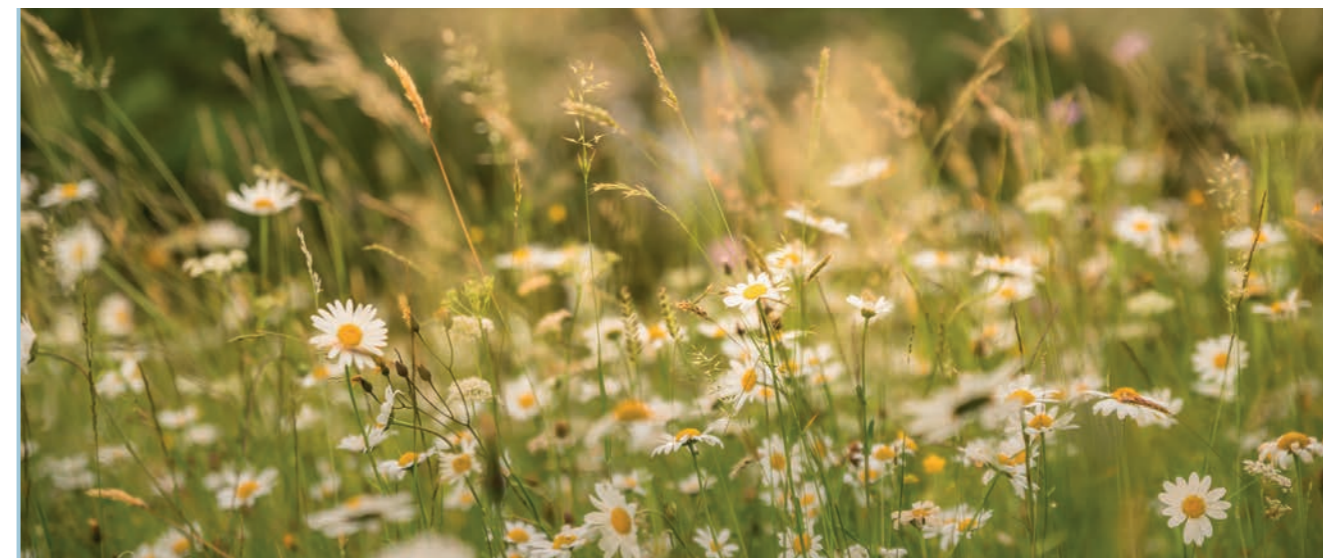
GMO-nettverket skal bidra til en restriktiv praksis for bruk av GMO nasjonalt og internasjonalt.

GMO-nettverket skal gjennom oppbygging og spredning av kunnskapsbasert informasjon bidra til en demokratisk debatt om GMO.

GMO-nettverket er ikke prinsipielt mot genteknologi og GMO, men skal være en pådriver for uavhengig forskning og en føre-var-basert tilnærming innen lovregulering og bruk av GMO.

## Finansiering

GMO-nettverket finansieres i hovedsak av medlemskontingenter og organisasjonsstøtte fra Landbruks- og matdepartementet.



## Medlemmer

GMO-nettverket har i 2021 hatt følgende 14 medlemmer med følgende representanter:

01. Biologisk-dynamisk forening ved Elizabeth Wirsching / Vibhoda Holten
02. Bondens marked Norge ved Randi Ledaal Gjertsen / Bjørn Iversen
03. Greenpeace Norge ved Halvard Haga Raavand
04. Natur og Ungdom ved Tora Fougner-Økland
05. Norges Birøkerlag ved Camilla Larsen
06. Norges Bondelag ved Elin Marie Stabbetorp / Anja Lillehaug / Bodhild Fjelltveit
07. Norges Bygdekvinne­lag ved Cesilie Aurbakken / Unni Skadsem
08. Norges Bygdeungdomslag ved Inger Johanne Brandsrud / Henrik Nordtun Gjertsen
09. Norsk Bonde- og Småbrukarlag ved Kjersti Hoff / Anders Nordstad
10. Norsk Landbrukssamvirke ved Eli Reistad / Arne Ivar Sletnes
11. Norges Naturvernforbund ved Ingvild Fonn Asmervik / Sidsel Børresen
12. Økologisk Norge ved Markus Hustad / Børre Solberg
13. Spire ved Elise Åsnes
14. Utviklingsfondet ved Elin C. Ranum / Jacob Walla

## Støttemedlemmer og deres representanter

GMO-nettverket har i 2021 hatt følgende fire støttemedlemmer med representanter:

01. Coop Norge SA ved Knut Lutnæs
02. Debio ved Gerald Altena
03. Denofa ved Hege Rivedal Ødegaard
04. REMA 1000 ved Emilie Våge



## Årsmøtet

Årsmøtet i GMO-nettverket ble avholdt 16. mars digitalt. Møtet behandlet 8 saker. I forkant av årsmøtet holdt seniorforsker Kjetil Hindar ved Norsk institutt for naturforskning (NINA) et fagforedrag. Tittel på foredraget var Utsetting av GMO i naturen – hvilke konsekvenser kan det få for økosystemene. Årsmøtet vedtok enstemmig følgende uttalelse:

**«Må sikre økosystemene og det biologiske mangfoldet»**

Utviklingen av nye metoder for genmodifisering skjer i raskt tempo, og vil kunne gi viktige bidrag på en rekke samfunnsområder. Ikke minst gir metodene lovende resultater innen humanmedisin. Det er imidlertid fortsatt stor usikkerhet knyttet til mange sider ved genredigering. Det er spesielt stor mangel på kunnskap knyttet til mulig risiko ved utsetting i naturen.

Det forskes i dag på å genmodifisere planter, dyr og en rekke mikroorganismer, for eksempel bakterier i jord. Genredigering er mer målrettet og enklere å ta i bruk tidligere metoder. Men nettopp det at metodene virker i alle typer celler og er mer tilgjengelig, kan bli medaljens bakside. Vi risikerer å spre organismer med helt nye egenskaper i naturen i et tempo og omfang vi ikke har noen erfaring med fra tidligere.

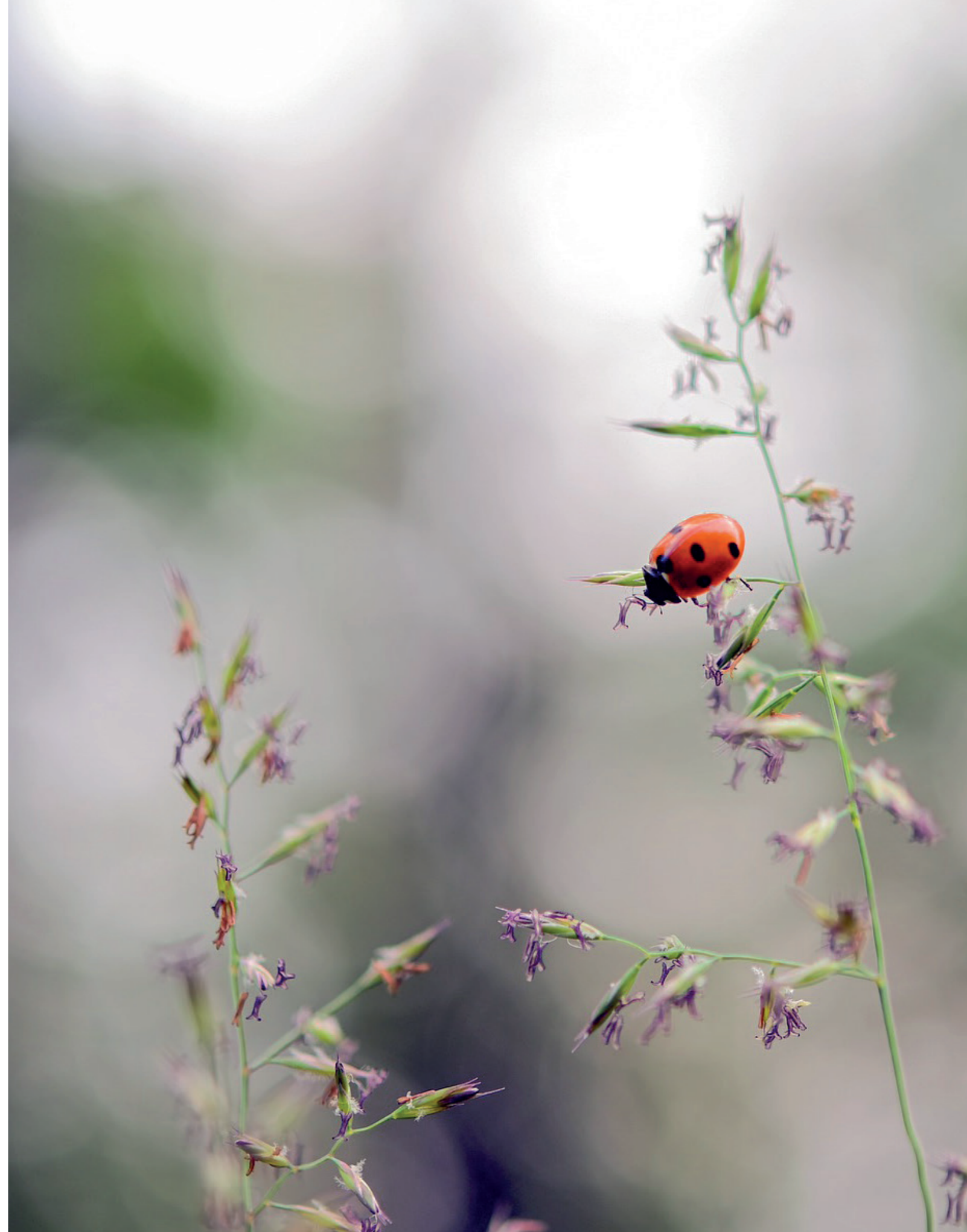
Gendrivermetoden er en videreføring av genredigering. Denne teknologien er blant annet tenkt brukt for å utrydde uønskede arter som malariamygg og skadegjørere i landbruket. Gendrivere er i motsetning til andre genmodifiserte organismer ment å spre seg i naturen. Selv om hensikten er god, mener vi det per i dag er altfor risikabelt å sette gendrivere ut i naturen. Vi mener gendrivere kan utgjøre en ny, stor trussel mot det biologiske mangfoldet og økosystemene. GMO-nettverket støtter det internasjonale kravet om et midlertidig forbud mot all utsetting av gendrivere.

Bruk av GMO har fram til i dag forsterket utviklingen av monokulturer i verdens matproduksjon. Dette er en av de største truslene mot det biologiske mangfoldet globalt. Bruk av GMO i landbruket har også ført til økt makt til store multinasjonale selskaper på bekostning av bønders og forbrukeres rettigheter.

GMO-nettverket mener at alle GMO-er må vurderes i et helhetlig perspektiv, der maktperspektivet og alternative løsningsmodeller ligger til grunn. Vi støtter forskning på genredigering til bruk i matproduksjon. Derimot vil GMO-nettverket fortsatt anbefale forbud mot GMO-er som kan svekke bønders og forbrukeres rettigheter, eller utgjøre en trussel mot økosystemer og biologisk mangfold.

Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg om genteknologi som skal levere sin rapport 1. juni 2022. GMO-nettverket har store forventninger til arbeidet og tror en NOU kan bidra til en opplyst samfunnsdebatt om alle sider ved bruk av genteknologi.

**«Bruk av GMO har fram til i dag forsterket utviklingen av monokulturer i verdens matproduksjon»**





# Styret og styrets arbeid 2021



## Styrets medlemmer og varamedlemmer

### Styreleder

Cesilie Aurbakken, Norges Bygdekvinnelag

### Styremedlemmer

Markus Hustad, Økologisk Norge  
Tora Fougner-Økland, Natur og Ungdom  
Elin Cecilie Ranum, Utviklingsfondet  
Elin Marie Stabbetorp, Norges Bondelag  
(i permisjon deler av 2021)

### Varamedlemmer til styret

Første varamedlem:

Bjørn Iversen, Bondens Marked Norge

Andre varamedlem:

Halvard Haga Raavand, Greenpeace

Tredje varamedlem:

Nils Jakob Drivdal, Norsk Bonde- og Småbrukarlag

### Styrets arbeid i 2021

Styret har i perioden hatt 4 styremøter, hvorav 2 møter ble avholdt i Landbrukets Hus og 2 møter digitalt. Styret har behandlet 33 saker.

### Ansatte

Aina Bartmann har vært ansatt som daglig leder i full stilling i 2021. I tillegg har Sidsel Børresen og Audrun Utskarpen arbeidet på timebasis som faglige rådgivere. GMO-nettverket har kun arbeidsgiveransvar for daglig leder.

### Administrasjon og formell arbeidsgiver

GMO-nettverket, Hollendergata 5, Oslo. Nettverket leier kontor og administrative tjenester tilsvarende 50 % stilling av Norges Bygdekvinnelag. Den resterende tiden av virksomheten har vært basert på hjemmekontor.

### Nøkkeltall og disponering av årsresultat

GMO-nettverket, Hollendergata 5, hadde i 2021 kroner 1 704 500 i inntekter, derav kroner 1 490 000 i organisasjonsstøtte over statsbudsjettet, kroner 180 000 i økonomisk bidrag fra medlemsorganisasjonene, kroner 34 500 i andre inntekter. Nettverkets utgifter i 2021 var på kroner 1 628 571. Nettverkets årsresultat var et overskudd på kroner 77 838 som tilføres egenkapitalen.

## Grunnlag for videre drift

Forutsetningen om fortsatt drift og utvikling er til stede, og årsoppgjøret for 2021 er satt opp under denne forutsetning. Det er sikkerhet for 1 490 000 i økonomisk støtte over statsbudsjettet i 2022. I tillegg kommer bidrag fra medlemsorganisasjonene. Det er på bakgrunn av dette grunnlag for videre drift av arbeidet i GMO-nettverket.

## Likestilling, arbeidsmiljø og ytre miljø

Styret bestod ved utgangen av 2021 av fire kvinner og én mann.

Arbeidsmiljøet vurderes som godt. Tiltak for å sikre et fortsatt godt arbeidsmiljø er faste medarbeidersamtaler. Virksomheten forurensrer ikke det ytre miljøet.

Det er ikke registrert skader eller uhell knyttet til driften.

## Hjemmeside, facebook og nyhetsbrev

Nettverkets hjemmeside ([www.gmonettverket.no](http://www.gmonettverket.no)) gir informasjon om GMO-nettverket og våre aktiviteter. I tillegg fungerer hjemmesiden som nyhetsarkiv.

Nettverkets facebookside hadde per 31.12.21 om lag 8 000 følgere.

Nettverkets nyhetsbrev, Nytt om GMO, er en viktig informasjonskanal og sendes ut til omtrent 200 abonnenter. Det ble sendt 13 nyhetsbrev med til sammen 88 saker i 2021. Alle nyhetsbrev arkiveres under nyhetsbrev på våre nettsider. Abonnement kan tegnes ved å skrive til [nyhetsbrev@gmonettverket.no](mailto:nyhetsbrev@gmonettverket.no)



# Fotnoter

01. <https://www.searice.org.ph/>
02. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-til-endring-i-genteknologi-loven-12-apenhetsforordningen/id2788359/?expand=horingsnotater>
03. [https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13119-Legislation-for-plants-produced-by-certain-new-genomic-techniques\\_en](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13119-Legislation-for-plants-produced-by-certain-new-genomic-techniques_en)
04. <https://www.genteknologiutvalget.no/>
05. <https://www.genteknologiutvalget.no/se-innspill/>
06. <https://vkm.no>
08. [https://ec.europa.eu/food/plants/genetically-modified-organisms/new-techniques-biotechnology/ec-study-new-genomic-techniques\\_en](https://ec.europa.eu/food/plants/genetically-modified-organisms/new-techniques-biotechnology/ec-study-new-genomic-techniques_en)
09. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0761&from=EN>
10. <https://cpvo.europa.eu/sites/default/files/documents/090166e5e26e6958.pdf>
11. <https://www.bfn.de/en/about-us.html>
12. [https://www.bfn.de/sites/default/files/2021-10/Viewpoint-plant-genetic-engineering\\_1.pdf](https://www.bfn.de/sites/default/files/2021-10/Viewpoint-plant-genetic-engineering_1.pdf)
13. [https://www.gmonettverket.no/wp-content/uploads/2021/07/Norway-SeedGameChanger\\_ENG.pdf](https://www.gmonettverket.no/wp-content/uploads/2021/07/Norway-SeedGameChanger_ENG.pdf)
14. <https://www.cbd.int/doc/c/c2db/972a/fb32e0a277bf1ccfff742be5/cop-15-05-add1-en.pdf>
15. <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/447/ninja-forms/2/Innspill-fra-Forbrukerradet-til-Genteknologiutvalget-19-11-2021.pdf>
16. [https://www.sverigeskonsumenter.se/media/j5nj4qu/livsmedelssta-ndpunkt\\_original.pdf](https://www.sverigeskonsumenter.se/media/j5nj4qu/livsmedelssta-ndpunkt_original.pdf)
17. [https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-037\\_10\\_priorities\\_for\\_the\\_farm\\_to\\_fork\\_ini\\_report.pdf](https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-037_10_priorities_for_the_farm_to_fork_ini_report.pdf)
18. [https://www.mattilsynet.no/planter\\_og\\_dyrking/genmodifisering/rapport\\_genmodifisering\\_i\\_mat\\_for\\_og\\_savaarer\\_2020.43433/binary/Rapport:%20Genmodifisering%20i%20mat%20for%20og%20sav%C3%A5rer%202020](https://www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/genmodifisering/rapport_genmodifisering_i_mat_for_og_savaarer_2020.43433/binary/Rapport:%20Genmodifisering%20i%20mat%20for%20og%20sav%C3%A5rer%202020)

## GMO-nettverket

Hollendergata 5  
Postboks 9358, Grønland  
0135 Oslo

post@gmonettverket  
+47 913 50 074

Design og layout:  
Tangram Design AS

Trykk:  
07 Media AS

Årsmeldingen er satt i Roboto Light, 9.5 pkt  
og trykket på 240/130g Munken Polar

Oslo, april 2022





[gmonettverket.no](http://gmonettverket.no)